

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Економіки та менеджменту
Кафедра Економіки і підприємництва

Кваліфікаційна робота на
правах рукопису

БРОНОВИЦЬКА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 330. 338.001.36

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Резерви зниження виробничої собівартості продукції СТОВ «Рижанське»»

051 «Економіка»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістра
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело.

_____Т.О. Бронівська

Керівник роботи

Яремова Марина Іванівна

к.е.н., доцент кафедри економіки і підприємництва

Житомир – 2021

Висновок кафедри _____

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри _____

№ __ від «__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище ,ім'я, по батькові)

«__» _____ 20__ р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Броновицька Тетяна Олександрівна захистила

(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище ,ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Броновицька Т.О. «Резерви зниження виробничої собівартості продукції СТОВ «Рижанське», ОС «Магістр», 051 «Економіка» Поліський національний університет, м. Житомир, 2021 р.

Кваліфікаційна робота представлена на здобуття освітньо – кваліфікаційного рівня «магістр», галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво», напрямок підготовки 6.030504 «Економіка підприємства». – Поліський національний університет Житомир, 2021 р.

У випускній роботі висвітлені сутність поняття собівартості продукції, методологію визначення собівартості сільськогосподарської продукції та основні етапи аналізу. Обгрунтовано значення проведення аналізу собівартості для ефективної діяльності підприємства, а також визначено резерви зниження собівартості продукції. Обгрунтовано, що застосування сучасних ресурсозберігаючих технологій дозволить зменшити витрати на виробництво зернових у СТОВ «Рижанське».

Ключові слова: собівартість, продукція, витрати, виробництво, резерви, прибуток, ресурсозберігаючі і традиційні технології.

SUMMARY

Bronovytska TO "Reservesforreducingtheproductioncostofproductsof JLLC" Ryzhanske ", OS" Master ", 051" Economics "PolissyaNationalUniversity, Zhytomyr, 2021

Qualificationworkispresentedfortheeducational - qualificationlevel "Master", fieldofknowledge 0305 "Economics and Entrepreneurship", direction 6.030504 "EconomicsofEnterprise". - PolissyaNationalUniversity Zhytomyr, 2021

The finalworkhighlightstheessenceoftheconceptofproductioncost, methodologyfordeterminingthecostofagriculturalproducts and themainstagesofanalysis. The valueofthecostanalysisfortheeffectiveoperationoftheenterpriseissubstantiated, aswellasthereservesforreducingthecostofproductionaredetermined.

Itissubstantiatedthattheuseofmodern resource-saving technologieswillreducethecostofgrainproductionin JLLC "Ryzhanske".

Keywords: cost, products, costs, production, reserves, profit, resource-saving and traditionaltechnologies.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ	7
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СУЧАСНОГО РІВНЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇУ СТОВ «РИЖАНСЬКЕ»	14
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ У СТОВ «РИЖАНСЬКЕ»	23
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

Збільшення виробництва сільськогосподарської продукції з найменшими витратами – одне з важливих завдань агропромислового комплексу України. Серед сукупності факторів найбільш вагомий вплив на прибутковість сільськогосподарського виробництва справляє собівартість продукції, тому пошук шляхів її зниження є першочерговим завданням сільськогосподарських товаровиробників в сучасних умовах господарювання.

З переходом на ринковий шлях розвитку, коли підприємства повинні самостійно забезпечувати себе необхідним обсягом і складом ресурсів для здійснення виробництва та повністю відповідають за результати діяльності, дослідження собівартості і визначення можливостей її зниження набули особливої актуальності. Від визначення собівартості продукції підприємства, аналізу та планування її на перспективу залежать результати діяльності господарства, його економічний та соціальний розвиток.

Слід відмітити, що показник собівартості є першорядною основою для раціонального розміщення і спеціалізації виробництва. Її використовують для оцінки господарської діяльності підприємств, вона дозволяє порівнювати ефективність різних технологій вирощування сільськогосподарських культур, що дає змогу знаходити напрями раціонального використання земельних угідь, трудових ресурсів, виробничого потенціалу підприємства. Тому зниження собівартості аграрної продукції має велике народногосподарське і економічне значення, поскільки сприятиме зростанню ефективності сільськогосподарського виробництва.

У розробку теоретико-методичних, соціально економічних і прикладних проблем щодо формування собівартості та ефективності виробництва зробили вітчизняні вчені, зокрема В.Я. Амбросов, В.Г. Андрійчук, Л.М. Анічин, М.О. Бєсєдін, Ф.Ф. Бутинець, О.І. Гуторов, О.М. Шпичак, В.Я. Месель-Веселяк, О.В. Ульяновченко, В.Ф. Іванюта,

Ю.О. Литвин, Т.Г. Маренич, М.Ф. Огійчук, О.В. Олійник, Т.І. Олійник, В.М. Онегіна, І.В. Охріменко, П.Т. Саблук, Л.К. Сук, Ю.С. Цал-Цалко, М.Г. Чумаченко. Науковці в своїх працях знайшли роз'яснення факторів впливу на собівартість продукції, відобразили нові тенденції в формванні структури елементів витрат.

Отже, рівень собівартості продукції впливає на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств, збільшення обсягів виробництва продукції впливає на забезпечення ринку продуктами харчування.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення резервів зниження виробничої собівартості продукції СТОВ «Рижанське». Для досягнення визначеної мети були поставлені й вирішені такі завдання: визначено економічну сутність собівартості продукції; проаналізовано структуру виробничих витрат, які є підґрунтям визначення виробничої собівартості продукції; наведено організаційно – правову характеристику підприємства; проведено діагностику фінансово – економічної діяльності товариства; здійснено оцінку виробничої собівартості продукції; визначено основні напрямки зниження собівартості продукції; здійснено кореляційно-регресійний аналіз собівартості зернових СТОВ «Рижанське»; обґрунтовано зниження собівартості зернових культур за рахунок застосування ресурсозберігаючих технологій їх вирощування у підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес зниження собівартості сільськогосподарської продукції СТОВ «Рижанське» Хорошівського району Житомирської області.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є теоретичні та практичні аспекти формування собівартості продукції рослинництва на підприємстві.

Інформаційними джерелами дослідження були законодавчі та нормативні акти України, методичні рекомендації і література за темою дослідження, наукові праці зарубіжних і вітчизняних учених з питань визначення собівартості продукції, виробничих витрат; матеріали науково –

практичних конференцій, інформаційні ресурси світової комп'ютерної інформаційної мережі Internet, а також звітність товариства.

Для визначення проблем, що впливають на процес формування собівартості продукції і виявлення резервів її зниження були використані такі методи дослідження: аналізу та синтезу, індукції, розрахунково – конструктивний, економіко – математичний, підсумковий, калькулювання собівартості продукції.

Практична спрямованість дослідження направлена на вдосконалення методики і практики обчислення виробничої собівартості продукції, що дасть змогу відшукати та використати в товаристві резерви зниження виробничої собівартості зернових культур. Кваліфікаційна робота має прикладний характер та рекомендації щодо резервів зниження виробничої собівартості продукції, які можуть бути використані при впровадженні запропонованих стратегічних розробок в сільськогосподарському підприємстві.

Основні положення даного дослідження опубліковані у наукових статтях за матеріалами:

- III міжнародної науково-практичної конференції «Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації», 23 червня 2021 (м. Житомир),
- міжнародної науково-практичної конференції «Механізми управління розвитком територій», 27-29 жовтня 2021 (м. Житомир),
- міжфакультетській науково-практичної конференції «Студентські наукові читання-2021», 20 січня 2021 (м. Житомир).

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 33 сторінки друкованого тексту. Робота містить 4 рисунки, 5 таблиць, 22 додатки. Список використаних джерел налічує 38 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

Собівартість є одним з найбільш важливих показників ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств. Слід відмітити, що існують різні підходи щодо визначення собівартості продукції (додаток А). Всі вони зводяться до одного твердження, що собівартість продукції – це витрати в грошовому виразі, понесені підприємством на виробництво та реалізацію продукції (надання послуг, виконання робіт).

Собівартість продукції впливає на економічний стан підприємства, а тому аналізуючи цей показник виявляють резерви підвищення ефективності виробництва. Чим нижчою буде собівартість продукції, тим більше господарство буде отримувати прибутку на одиницю продукції і навпаки.

Зниження собівартості продукції впливає на окупність витрат прибутком і створюються умови для зростання темпів розширеного відтворення.

В процесі виробництва створюється виробнича та повна собівартість продукції. Виробнича собівартість – це витрати, пов'язані безпосередньо з виробництвом продукції, транспортуванням її до місця зберігання та доробкою. Повна собівартість включає в себе виробничу собівартість і витрати, пов'язані господарством з реалізацією продукції.

Залежно від строків визначення розрізняють планову, фактичну та очікувану собівартість. Планова собівартість визначається в виробничих планах на початок року. Вона сприяє організації контролю за витратами, понесеними в процесі виробництва.

Фактична собівартість розраховується в кінці календарного року за результатами господарської діяльності на основі фактичних витрат та обсягу отриманої продукції. Саме вона впливає на прибуток підприємства та дає можливість виявити резерви зниження витрат на одиницю продукції.

Очікувана собівартість визначається на протязі року на основі фактичних та прогнозних розрахункових даних для аналізу витрат.

Висловлювання дослідників щодо сутності витрат відображені в додатку Б.

В процесі своєї діяльності підприємство несе різноманітні витрати. За функціональним призначенням та характером виникнення їх поділяють на:

- витрати, пов'язані з операційною діяльністю ;
- витрати, пов'язані з фінансовою діяльністю;
- витрати, що не відносяться ні до операційної, ні до фінансової діяльності, а виникають під час здійснення звичайної діяльності;
- витрати, що виникають в результаті здійснення надзвичайних подій.

Сукупність операційних витрат складається з таких складових:

- витрати, пов'язані з використанням ресурсів, тобто матеріальні витрати;
- витрати, віднесені на оплату праці;
- відрахування з оплати праці на випадок безробіття, в пенсійний фонд та на інші соціальні заходи;
- інші операційні витрати [31].

В свою чергу : матеріальні витрати – це витрати на насіння, паливно – мастильні матеріали, запасні частини, добрива, отрутохімікати, корми, придбання різноманітних предметів та засобів праці.

До матеріальних витрат відноситься продукція, створена в процесі господарської діяльності і яка використовується підприємством в процесі виробництва інших видів продукції. Це, насамперед, витрати на насіння, корми.

До матеріальних витрат відносяться будівельні матеріали, тара і тарні матеріали, комплектуючі вироби, допоміжні та інші матеріали.

У процесі виробництва значна частина коштів витрачається на оплату праці. Найбільша частка припадає на основну і додаткову заробітну плату працівників, відрахування на соціальні заходи.

Витрати на амортизацію формуються за рахунок амортизаційних відрахувань основних та оборотних засобів [25].

Інші операційні витрати - це витрати на послуги зв'язку, на відрядження та інше.

Перелік статей витрат, які формують собівартість продукції наведено в додатку В.

Групування витрат та визначення структури цих витрат на виробництво одиниці продукції в динаміці дає можливість простежити за їх змінами, та зробити досить ґрунтовні висновки щодо ефективності господарської діяльності.

Всі витрати, які включаються в собівартість продукції поділяються на прямі і непрямі [25]. Прямі – це ті, які безпосередньо відносяться на відповідні культури і групи тварин, непрямі – розподіляються на ці об'єкти планування і обліку.

До прямих витрат належить переважна частина основних витрат (наприклад, у рослинництві - оплата праці з нарахуваннями, вартість насіння, засобів захисту рослин, мінеральних та органічних добрив, паливно–мастильні матеріали).

До непрямих відносяться ті, які пов'язані з виробництвом декількох видів продукції [12], тому вони розподіляються між нею за відповідною методикою. Вони включають витрати на роботи і послуги допоміжних виробництв підприємства, окремого виробничого підрозділу і загальногосподарські витрати.

Обчислення собівартості окремих видів сільськогосподарської продукції ґрунтується на загальних принципах обліку витрат, які вимагають групування об'єктів калькуляції, статей витрат та єдності методики їх розподілу між різною продукцією. Собівартість одиниці продукції визначають відношенням понесених витрат в грошовому виразі на загальний обсяг виробленої продукції відповідного виду у натуральному виразі.

Облік витрат на виробництво продукції та її надходження ведеться в рослинництві [16] по окремих культурах (групах культур), а в тваринництві – по видах і групах тварин. Всі прямі та розподілювані витрати в сумі становлять загальну кількість витрат по кожному виду продукції.

При виробництві як рослинницької, так і тваринницької продукції [1] господарство одержує, як правило, не один, а декілька видів продукції – основну, побічну та супутню.

Основною є продукція (зерно, картопля, молоко, приріст, вовна, яйця) для одержання якої здійснює свою діяльність дане господарство. Якщо в певній галузі виробляється декілька основних видів продукції, вони є супутніми, наприклад, молочне скотарство дає молоко і приплід. Побічна продукція (солома і полова зернових культур, гній тварин) це та, яка створюється разом з основною, враховуючи певні особливості рослин та тварин.

Об'єктами обчислення собівартості в рослинницькій галузі є вся вироблена в господарстві продукція, яку одержують від кожної сільськогосподарської культури. Поряд з тим в кінці року визначається собівартість тих робіт які виконувалися в поточному році під урожай майбутнього року і відносяться до незавершеного виробництва [1].

У тваринництві об'єктами обчислення собівартості є: в скотарстві – молоко, приплід, приріст живої маси молодняка і дорослої худоби на відгодівлі [16], а також їх жива маса; у свинарстві – приріст живої маси і жива маса; у вівчарстві залежно від виробничого напрямку – жива маса, вовна, приріст живої маси, смушок; у бджільництві – мед, бджолиний віск, неплідна матка, рій, сім'я бджіл, маточне молочко, стільник.

Собівартість виробленої сільськогосподарської продукції, наданих послуг чи виконаних робіт визначається в певній послідовності [22], Це пов'язано з тим, що під час господарської діяльності продукція і послуги одних галузей і виробництв споживаються іншими. Перш за все обчислюють собівартість робіт допоміжних виробництв, а саме: при виконанні тракторних

робіт – одного тонно-кілометра вантажних перевезень або одного еталонного гектара роботи; при виконанні робіт вантажними автомобілями – одного тонно-кілометра вантажних перевезень; в гужовому транспорті – одного робочого коне-дня. Послуги цих виробництв практично повністю споживаються в галузях рослинництва і тваринництва, а тому їх витрати розподіляються на собівартість цієї продукції. Коли розподілили витрати допоміжних виробництв за певними видами робіт, спочатку визначають собівартість продукції рослинництва, а після тваринництва.

Об'єктами калькуляції в рослинництві є певні види продукції: зерно різних культур [24], насіння, коренеплоди, плоди, зелена маса та інше.

У тваринництві об'єктами калькуляції є: молоко, приплід, приріст живої маси різних видів тварин, інші окремі види продукції.

Одиницями калькуляції є:

- у рослинництві – 1 центнер, 1 тонна, 1 тисяча штук одержаної продукції, 1 гектар виконаних робіт тощо;
- у тваринництві – 1 центнер приросту живої маси або одержаної продукції, 1 голова приплоду, 1 тисяча штук одержаної продукції тощо [24];

Розглянемо, як визначається собівартість окремих видів продукції рослинництва.

Витрати на вирощуванні й збиранні зернових культур становлять собівартість зерна, соломи та зерновідходів. Спочатку певна сума витрат відноситься на солому, решта витрат розподіляється між зерном і зерновідходами, при цьому зерно приймають за одиницю, а зерновідходи прирівнюють до нього за коефіцієнтом, який обчислюють за вмістом у них повноцінного зерна [16].

Собівартість соломи, та іншої побічної продукції рослинництва визначають шляхом розрахунково-нормативних витрат на збирання, транспортування, скиртування й інші роботи, пов'язані із заготівлею побічної або основної продукції.

При збиранні з однієї й тієї площі кількох видів продукції до їх прямих витрат додаються витрати минулого та поточного року розподілені пропорційно до площ, що й становитиме собівартість продукції [12].

Після визначення собівартості продукції рослинництва, обчислюють собівартість продукції тваринництва.

Точність та обґрунтованість калькуляційних розрахунків для визначення собівартості продукції є важливою передумовою об'єктивності цілого ряду важливих економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства [31].

Важливим етапом в дослідженні питання виробничих витрат і собівартості продукції є розробка і створення організаційно- інформаційної моделі. Ця модель дозволить здійснити багатоспекторний аналіз виробничих витрат і собівартості продукції (додаток Г).

Для виробника сільськогосподарської продукції головна проблема полягає в тому, щоб визначити такі внутрішні і зовнішні чинники, які є вирішальними для забезпечення найбільш економічних показників кращими значеннями.

Собівартість продукції є одним з головних показників діяльності господарства, поскольку відображає ефективність використання виробничих ресурсів при створенні певного обсягу продукції, досконалість технологій та організації виробництва [17].

Для пошуку резервів зниження собівартості необхідно проводити аналіз витрат і собівартості продукції.

Об'єктами аналізу є: загальна собівартість продукції, собівартість одиниці продукції кожного виду, статті витрат, резерви зниження витрат на виробництво продукції.

Систему калькулювання собівартості продукції та обліку витрат в сільськогосподарських підприємствах забезпечує певна нормативно – правова база. Заслуговує на увагу класифікація такого законодавчого забезпечення (додаток Д).

Наскільки вірно обрано систему управління витратами, залежить успішна діяльність будь-якого господарства. Тому завдання запровадження ефективної системи управління виробничими витратами та контролю за ними постає перед кожним підприємством [31].

Схему функціонального аспекту системи управління витратами на підприємстві наведено на рис. 1.

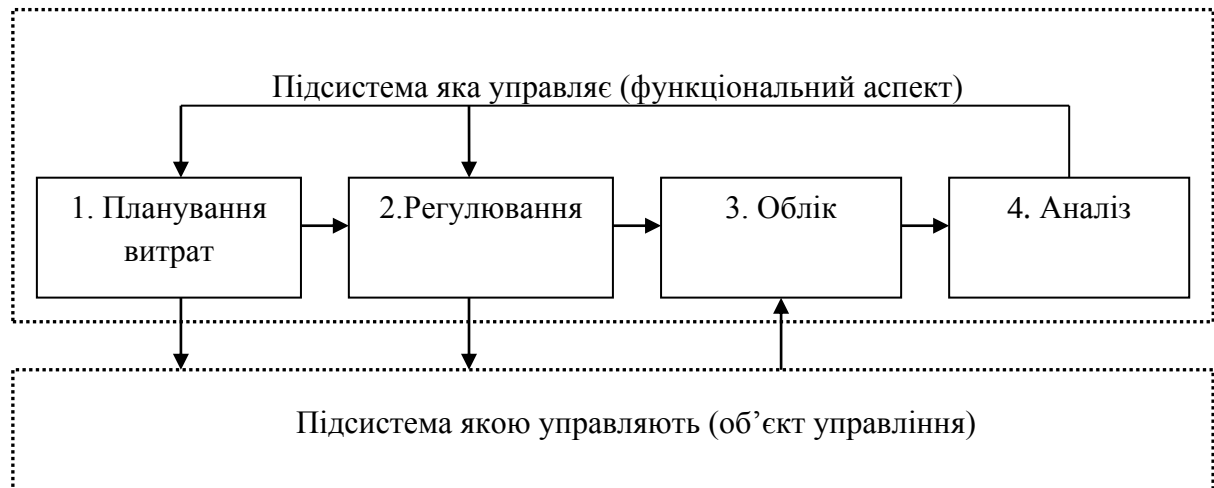

Рис. 1. Загальна схема функціонального аспекту системи управління витратами на підприємстві

Джерело: розроблено за [14].

Планування витрат здійснюється за розроблення плану діяльності підприємства.

Отже, узагальнивши теоретичні підходи вітчизняних та зарубіжних вчених, можна стверджувати, що собівартість – це витрати, пов’язані з виробництвом продукції. Показник собівартості дає можливість проводити аналіз фінансового стану підприємства і відшукувати резерви підвищення ефективності виробництва [20], оскільки прибутковість підприємства перебуває в залежності від собівартості.

РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА СУЧАСНОГО РІВНЯ, ДИНАМІКИ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В СТОВ «РИЖАНСЬКЕ»

В результаті проведеної в Україні аграрної реформи створилася значна кількість сільськогосподарських підприємств, які мають правовий статус товариства з обмеженою відповідальністю.

СТОВ «Дружба» було створене на базі СВК «Дружба» в процесі реформування. Статутний фонд товариства, поділений на частки, утворений шляхом об'єднання майнових і земельних вкладів членів товариства, які в межах своїх внесків несуть ризик збитків, які можуть виникнути в результаті господарської діяльності. За своїми зобов'язаннями товариство несе відповідальність лише своїм майном.

З моменту здійснення товариством державної реєстрації, воно має право на повну господарську самостійність у внутрішньогосподарських та зовнішньоекономічних відносинах і може займатися всіма видами господарської діяльності, не забороненими законом.

До складу майна СТОВ «Рижанське» крім внесків учасників, що становлять статутний фонд товариства, належить вироблена в процесі господарської діяльності продукція, придбане на законних підставах інше майно та отримані доходи.

Головним органом сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю є збори його учасників, які обирають керівника товариства.

Директором господарства на даний час є Красуцький Микола Васильович.

Місцезнаходження господарства за КОАТУУ – с. Рижани Хорошівського району Житомирської області.

Ідентифікаційний код підприємства – 03747260. Організаційно - правова форма за КОПФГ – сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю.

Інституційний вектор економіки за KICE S. 11002 Приватні нефінансові корпорації.

Основними постачальниками господарства є : ПП «Северенчук», ТОВ «Еліт - Нафта», ПМКФ «Нафтекс», відкрите Акціонерне товариство «Агропостач», Хорошівська РЕС та інші.

Покупцями є : Акціонерне товариство «Яготинський маслозавод», ТОВ «Молочна фабрика» Рейнфорд», Житомирський м'ясокомбінат.

Фінансово – інформаційне обслуговування здійснюють: Приват Банк, Хорошівський відділ статистики.

Джерелом надходження коштів є виручка від реалізації продукції. Підприємство реалізує вироблену продукцію та надає свої послуги організаціям, підприємствам і громадянам за цінами, що встановлюються ним самостійно або на договірній основі [1], також має право вступати в договірні відносини з іншими підприємствами, організаціями, окремими громадянами.

Ефективність господарської діяльності підприємства забезпечується впливом як внутрішнього, так і зовнішнього економічного механізмів, тому в конкурентному середовищі має бути налагоджена взаємодія обох цих складових.

СТОВ «Рижанське» має таку організаційну структуру – дві невеликі комплексні бригади.

Виробничо - господарську діяльність товариства забезпечує певне майно, яке відповідно до Цивільного кодексу України можна трактувати як активи. Склад та структура активів в СТОВ «Рижанське» наведені в додатку Е.

Аналізуючи дані таблиці, відмітимо, що загальна вартість майна в 2020 році в порівнянні з 2018 роком зменшилася на 10,5%.

Аналізуючи реальні активи, що характеризують виробничу потужність підприємства (основні засоби, виробничі запаси та незавершене виробництво), відмітимо, що в 2020 році вони зменшилися на 11%.

Оцінюючи майновий капітал господарства, слід зазначити, що за обсягами його формування тенденція розвитку господарської діяльності не зовсім сприятлива і вказує на зменшення виробничих можливостей підприємства.

Всі засоби товариства утворюються за рахунок відповідних джерел формування, які розкривають походження та призначення майна.

Джерелами формування є власний капітал (внутрішні зобов'язання) та залучений капітал (зовнішні зобов'язання [7].

Структура та динаміка пасивів наведена в додатку Ж. Аналізуючи дані таблиці, відмітимо, що наявність кредиторської заборгованості є результатом напруженого фінансового становища.

Оним із головних видів сільськогосподарських ресурсів без якого неможливий процес виробництва продукції є земля. Дані про розмір та структуру земельного фонду СТОВ «Рижанське» наведемо в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка та структура земельного фонду СТОВ «Рижанське»

Показники	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2020 р. до 2018 р.	
	га	%	га	%	га	%	га	%
Загальна площа всього	43	100,0	49	100,0	52	100,0	9	106,1
в т.ч. с/г угіддя	43	100,0	49	100,0	52	100,0	9	106,1
з них рілля	43	100,0	49	100,0	52	100,0	9	106,1

Джерело: розраховано за даними підприємства.

З даних таблиці видно, що земля в СТОВ «Рижанське» використовується інтенсивно і вся знаходиться в обробітку.

Процес виробництва сільськогосподарської продукції неможливий без наявності та використання основних виробничих фондів. Основні засоби, будучи матеріально – технічною базою виробництва та важливою складовою виробничого потенціалу, є фундаментом його удосконалення і розвитку.

Узагальненими показниками, що характеризують забезпеченість господарства основними засобами є фондозабезпеченість та фондоозброєність праці. Розглянемо ці показники в додатку И.

Збільшенню фондозабезпеченості сприяло збільшення площі сільськогосподарських угідь за ці роки та зменшення вартості основних виробничих фондів. Зменшення даного показника має вплинути на зменшення собівартості виробленої продукції. Зменшенню фондоозброєності сприяло незначне зменшення вартості основних виробничих фондів.

Ефективне використання основних фондів має важливе значення, оскільки сприяє зростанню продуктивності праці, збільшенню обсягів виробництва продукції та зниженню її собівартості.

Оцінку економічної ефективності використання основних виробничих фондів наведемо в додатку К. Аналізуючи наведені дані відмітимо, що фондоддача характеризує, що в 2020 році на 1 грн. середньорічної вартості основних виробничих фондів припадало 0,05 грн. валової продукції. Фондомісткість є показником, оберненим до фондоддачі, вона характеризує, що на 1 грн. випущеної господарством продукції припадало в 2020 році 20 грн. середньорічної вартості основних виробничих фондів.

В результаті господарської діяльності від використання основних виробничих фондів в 2018 та 2019 роках товариство одержало збитки, а в 2020 році – прибуток.

Для прийняття ефективних рішень і можливості впливу на середовище в якому здійснює свою господарську діяльність підприємство, йому необхідно здійснювати пошук найкращих взаємозв'язків між обсягом та складом економічних ресурсів і кількістю продукції, що виготовляється за допомогою цих ресурсів.

Одним із головних показників фінансового стану є фінансова стійкість, яка характеризує здатність підприємства функціонувати і розвиватись, показує наскільки незалежне підприємство щодо володіння та використання своїм майном, що гарантує його платоспроможність.

Розглянемо коефіцієнти фінансової стійкості в додатку Л.

Обчислення коефіцієнтів стабільності свідчить про платоспроможність підприємства.

Щоб приймати ефективні рішення товариство має здійснювати постійно пошук найкращих взаємозв'язків між обсягом та складом економічних ресурсів і кількістю продукції, що виробляється за допомогою цих ресурсів. Отримання прибутку передбачає, насамперед, в якому обсязі, за якими напрямками та як ефективно використовуються існуючі в наявності матеріальні ресурси підприємства, що по суті буде виражатися в оцінці його ділової активності (додаток М). Розраховані показники свідчать про невисоку оцінку ділової активності підприємства, тому необхідно розробляти заходи щодо її підвищення.

Одним із найважливіших показників фінансового стану є ліквідність, яка показує наскільки спроможне підприємство перетворювати свої активи на гроші для своєчасного здійснення всіх своїх платежів. Значення показників ліквідності активів підприємства наведені в додатку Н. Відмітимо, що зростання чистого оборотного капіталу показує, що товариство має резерви для розширеної діяльності.

Узагальнену характеристику всій виробничо – фінансовій діяльності підприємства надає найважливіший її показник – прибуток [21].

Міру прибутковості функціонування підприємства найточніше визначають показники рентабельності, які характеризують рівень віддачі витрат (додаток П). Таким чином, в 2020 році порівняно з попередніми роками діяльність підприємства стала прибутковою.

Фінансово – економічним станом підприємства цікавляться інвестори – зважаючи рішення про інвестування в нього, кредитори щодо доцільності надання йому позик та конкуренти на ринку [21].

Уважно стежить за фінансово – економічним стан підприємства і керівництво підприємства для прийняття рішень, направлених на покращення ефективної діяльності товариства [29].

Розглянемо механізм формування фінансового результату в додатку Р.

Отже, своєчасна оцінка фінансового стану забезпечує покращення ефективності господарювання.

Серед сукупності факторів найбільш вагомий вплив на прибутковість сільськогосподарського виробництва справляє собівартість продукції, тому пошук шляхів її зниження є першочерговим завданням товариства в сучасних умовах господарювання. Аналізуючи витрати на виробництво продукції, відшуковують напрямки їх раціонального використання.

Оцінка ефективності формування витрат СТОВ «Рижанське» наведена в додатку С показала, що спостерігається стійка тенденція щодо їх зниження. Негативною тенденцією є збільшення коефіцієнта окупності виробничих витрат.

Для пошуку резервів зниження собівартості продукції необхідно економічно проаналізувати витрати за статтями, тобто розглянути структуру собівартості продукції (додаток Т.)

Аналізуючи важливу складову – матеріальні витрати, можна констатувати, що тут тенденції характеризуються векторами руху, а саме: відбуваються інтенсивні процеси їх збільшення.

Структура витрат на 1ц зернових і зернобобових культур наведена в додатку У.

Зміни собівартості зернових та зернобобових культур були зумовлені збільшенням урожайності.

Таким чином, аналізуючи кожну статтю витрат, можна знайти відхилення по них в порівнянні з попередніми роками.

Собівартість 1 ц продукції рослинництва залежить від урожайності з 1 га певної культури та витрат на 1 га площі.

Проаналізуємо витрати на 1 га та урожайність зернових культур в динаміці в таблиці 2.2.

Як свідчать дані таблиці, в товаристві в 2020 році порівняно з 2018 роком збільшилася посівна площа зернових і зернобобових культур на 32

гектари (це більше як у два рази). За рахунок збільшення посівної площі збільшився валовий збір зернових та зернобобових культур за даний період на 343 цнт (тобто майже в чотири рази). Позитивним є те, що за цей період збільшилася врожайність даних культур на 2,7 га, тобто на 42,9%, хоча слід відмітити, що показник урожайності залишається досить низьким.

Таблиця 2.2.

**Аналіз витрат та урожайності зернових і зернобобових культур
в СТОВ «Рижанське»**

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення	
				+/- 2020 р. до 2018 р.	% 2020 до 2018
Посівна площа, га	20	49	52	32	260,0
Валовий збір , цнт.	125	526	468	343	374,4
Урожайність, ц/га	6,3	10,7	9,0	2,7	142,9
Витрати всього, тис. грн..	74	145	174	100,0	235,1
Витрати на 1 га, тис. грн.	3,7	3,0	3,3	0,4	89,2

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Вплив основних факторів на відхилення фактичної собівартості від планової в 2020 році наведено в додатку Ф.

Як видно з проведених розрахунків фактична собівартість зернових та зернобобових порівняно з плановою збільшилась на 91,7 грн, що було досягнуто за рахунок збільшення урожайності на 8,8 грн і збільшенню витрат на 82,9 грн.

Економічна ефективність виробництва характеризується системою таких показників, як собівартість продукції, ціна реалізації 1 ц, прибуток на 1 га посівної площі, на 1 ц зерна, рівень рентабельності виробництва зерна.

Враховуючи це, проаналізуємо рівень рентабельності виробництва зерна в СТОВ «Рижанське» в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Економічна ефективність виробництва зернових культур в СТОВ**«Рижанське»**

Роки	Виробнича собівартість реалізованої продукції, тис. грн	Чистий дохід (виручка) тис. грн	Прибуток (збиток) тис. грн	Собівартість 1 ц., грн	Середня ціна реалізації, грн	Рівень рентабельності, %
2018	146	192	46	181,14	238,21	31,5
2019	132	119	-13	291,39	262,69	-9,8
2020	96	102	6	277,46	294,80	6,3

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Аналізуючи дані таблиці слід відмітити, що найбільш ефективним було виробництво зернових в 2018 році, оскільки рівень рентабельності становив 31,5%. Це означає, що на кожен вкладений гривню витрат товариство отримало 31,5 копійок прибутку. Це позитивний результат. Найменш ефективним за досліджуваний період було виробництво зернових в 2019 році, оскільки господарство отримало збиток від реалізації зернових і рівень рентабельності становив -9,8%.

Найбільший вплив на прибуток від реалізації продукції мають обсяги реалізації [29], собівартість продукції та рівень цін реалізованої продукції.

За допомогою факторного аналізу проведемо дослідження – яким чином впливають ціна і виробнича собівартість на прибуток від реалізації 1 ц зернових (додаток Х.)

Аналізуючи таблицю відмітимо, що господарство від реалізації 1 цнт. зернових отримало прибутку в 2020 році порівняно з 2019 роком на 46,04 грн. більше. На це вплинуло зменшення собівартості 1 цнт. реалізованої продукції – на 13,93 грн та збільшення ціни реалізації – на 32,11 грн.

Отже, ціна прямо пропорційно впливає на величину прибутку, що отримує товариство від реалізації сільськогосподарської продукції. Зниження собівартості збільшує прибутковість, що характерне для зернових культур.

Отже, чим більша ціна від реалізації продукції і нижча її собівартість, тим більший прибуток отримає господарство.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ У СТОВ «РИЖАНСЬКЕ»

Зростання прибутку та рентабельності підприємства залежить від кількості витрат, які понесені у процесі його виробничої діяльності. Наявність обґрунтованої інформації, яка формується у результаті кореляційно-регресійного аналізу щодо впливу основних матеріальних витрат у порівнянні з іншими витратами на собівартість зернових культур є підґрунтям для прийняття управлінських рішень з використання тих чи інших ресурсів.

Основним фактором підвищення ефективності виробництва зернових культур та зростання прибутковості СТОВ «Рижанське» є зниження їх собівартості. Щоб визначити вплив основних витрат виробництва на собівартість застосуємо багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз.

Багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз може бути застосований для: розрахунку очікуваних (теоретичних) значень результативної ознаки; зіставлення і оцінки фактичного і розрахункового значень результативної ознаки; порівняльного аналізу різних сукупностей; об'єктивної оцінки результатів роботи підприємств; виявлення резервів виробництва; розроблення нормативів; прогнозування суспільних явищ тощо.

Перевага багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу собівартості зернових культур у СТОВ «Рижанське» порівняно з спрощеною кореляцією полягає в тому, що він дає змогу оцінити ступінь впливу кожного фактора впливу на результативну ознаку. Здійснення аналізу показників щодо зв'язку за багатофакторною кореляційно-регресійною залежністю розглянемо на прикладі залежності собівартості зернових культур СТОВ «Рижанське» від таких чотирьох факторів (видів витрат):

1. Витрати на насіння, тис.грн;
2. Витрати на нафтопродукти, тис.грн;

3. Інші матеріальні витрати, тис.грн;

4. Витрати на оплату праці, тис.грн

Вихідні дані в умовах СТОВ «Рижанське» подамо у вигляді матриці (Дод.В1-В2). Матриця парних коефіцієнтів регресії покажемо у Дод.2.Обчислені парні коефіцієнти кореляції показують, що собівартість зернових культур перебуває в прямому тісному зв'язку із всіма факторами.

Результати багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу собівартості зернових культур СТОВ «Рижанське» наведемо у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Результати багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу собівартості зернових культур СТОВ «Рижанське»

1. Коефіцієнт регресії, a_i	2. Середня помилка коефіцієнта регресії, μ_{a_i}	3. Середнє квадратичне відхилення, σ
$a_0=2,7746$	$\mu_{a_0}=5,7031$	$\sigma_y=5,9954$
$a_4=0,4855$	$\mu_{a_4}=1,1189$	$\sigma_{x_4}=4,5888$
$a_3=0,0427$	$\mu_{a_3}=0,4349$	$\sigma_{x_3}=7,3788$
$a_2=0,2788$	$\mu_{a_2}=0,2372$	$\sigma_{x_2}=15,7153$
$a_1=0,2027$	$\mu_{a_1}=0,2464$	$\sigma_{x_1}=1$
4. Парний коефіцієнт кореляції r_{yxi}	5. β – коефіцієнт, β_i	6. Коефіцієнт еластичності, E_i
$r_{yx4}=0,5350$	$\beta_4=-0,3716$	$E_4=-0,1938$
$r_{yx3}=0,4764$	$\beta_3=0,0526$	$E_3=0,0412$
$r_{yx2}=0,6420$	$\beta_2=0,7307$	$E_2=0,4076$
$r_{yx1}=0,4634$	$\beta_1=0,5296$	$E_1=0,3180$
7. Загальний коефіцієнт кореляції, R		9. Загальний коефіцієнт детермінації, R^2
R = 0,7353		$R^2=0,5407$

Джерело: власні дослідження.

Отже, рівняння множинної регресії, яке характеризує залежність урожайності зернових культур від факторів матиме такий вигляд:

$$y = 1,8114 + 0,2027x_1 + 0,2788x_2 + 0,0427x_3 + -0,4855x_4$$

Коефіцієнти регресії показують, наскільки зміниться собівартість зернових культур при зміні ключового фактора на одиницю за умови, що менш важливий фактор, який включений у рівняння, знаходиться на оптимальному рівні. Коли ми підставимо фактичні значення x змінних по кожному господарству у рівняння, то визначимо теоретичні рівні собівартості зернових культур.

Отже, у СТОВ «Рижанське» за проведеними розрахунками, коефіцієнт множинної детермінації склав 54,07%, що вказує на варіювання собівартості зернових культур від включених у кореляційну модель факторів, а саме: витрат на насіння, паливно-мастильні матеріали, оплату праці та інші матеріальні витрати.

На сьогоднішній день для СТОВ «Рижанське» стратегічними цілями підприємства є: забезпечення зниження собівартості продукції за рахунок впровадження новітніх технологій, з метою забезпечення зменшення частки виробничих витрат за умови зростання виробництва продукції на одиницю виробничого потенціалу.

Основними завданнями є оптимізація витрат всіх частин виробничо-управлінської системи. Передумови здійснення є потужна матеріальна база, конкурентні переваги (якість продукції, імідж напрацьований роками та ін.), контроль витрат.

Істотного зниження собівартості продукції в умовах СТОВ «Рижанське» можна досягти за рахунок впровадження досягнень науково-технічного прогресу, тобто інноваційних сортів зернових та передових технологій їх вирощування. Ресурсозберігаючі технології забезпечать зменшення прямих і накладних витрат, а отже, і зниження собівартості виробленої продукції.

Наразі в Україні пріоритетною у рослинництві є технологія нульового обробітку ґрунту, або її ще називають «прямой» сівби в попередньо

необроблений ґрунт, та поява генетично модифікованих польових культур – технологія Ноу-тілл (no-till, в перекладі з англійської означає «не орати»). Це комплекс агротехнічних, екологічних, меліоративних, організаційних, економічних та соціальних заходів, які направлені на стійкий розвиток галузі землеробства, підвищення урожайності сільськогосподарських культур і родючості ґрунту, захист його від ерозії, тобто заходів, покликаних відповідати законам природи та природовідновленню [38].

Таким чином, застосування системи землеробства «нульового обробітку» сприятиме, не тільки поліпшенню родючості ґрунту, але й дозволить зменшити собівартість сільськогосподарської продукції. Зокрема, для СТОВ «Рижанське» знизити витрати на виробництво продукції рослинництва.

На макро- і мікрорівні ціна на сільськогосподарську продукцію формується під впливом ринкової кон'юнктури та за рахунок виробничих витрат. У зв'язку з цим товаровиробник при розробці виробничої програми повинен врахувати особливості попиту і пропозиції на продукцію найбільш наближених ринків та зважити можливості господарства щодо виробництва з можливо меншими витратами на базі ефективного використання ресурсів. Для цього доцільно розрахувати нормативну собівартість та порівняти її з цінами, що склалися на ринку, зменшуючи тим самим ризик господарської діяльності СТОВ «Рижанське».

Основою для планового визначення нормативних витрат на виробництво одиниці сільськогосподарської продукції є технологічні карти з урахуванням відповідної продуктивності земельних ресурсів. На їх підставі за статтями витрат, згідно з передбаченими технологією робіт, відповідно до ґрунтово-кліматичних умов, діючих норм виробітку, витрат праці, матеріальних та інших ресурсів в натуральному та грошовому виразі, розраховують загальну суму витрат на виробництві певного виду продукції в розрахунку на 1 га площі посіву культур та одиницю продукції. Орієнтовна технологічна карта вирощування зернових у СТОВ «Рижанське» передбачає

отримання урожайності 25 ц/га.

Проведемо дослідження у визначенні нормативної собівартості зернових, вирощених за ресурсозберігаючими технологіями в умовах СТОВ «Рижанське». При цьому було скорочено технологічні операції: оранку, культивуацію, а також роботи, пов'язані зі збиранням та скиртуванням соломи.

Як показали дослідження таблиці 3.2, застосування ресурсозберігаючих технологій привело до зменшення витрат на 1 га і 1 т продукції. При порівнянні з традиційною технологією вирощування витрати на 1 га пшениці озимої (тис. грн) зменшилися на 1288,04 грн, жита озимого – на 1723,79, ячменю – на 1260,27, вівса – на 1410,52 грн.

Таблиця 3.2

Ефективність вирощування зернових культур при застосуванні різних технологій, тис.грн.

Культура	Традиційна		Ресурсозберігаюча		Ресурсозберігаюча до традиційної, ±	
	витрати на		витрати на		витрати на	
	1 га	1 т	1 га	1 т	1 га	1 т
Пшениця озима	5131,22	4827,67	3843,18	4255,33	-1288,04	-875,89
Жито озиме	4508,35	4447,33	2784,56	4206,00	-1723,79	-241,33
Ячмінь	4373,56	4120,66	3113,29	3820,21	--1260,27	-300,45
Овес	4123,81	3859,67	2713,29	3623,00	-1410,52	-236,67

Джерело: власні дослідження.

Побудуємо порівняльну діаграму витрат на 1 т виробництва зернових культур СТОВ «Рижанське» за використання традиційної та ресурсозберігаючої технологій рис. 3.1.

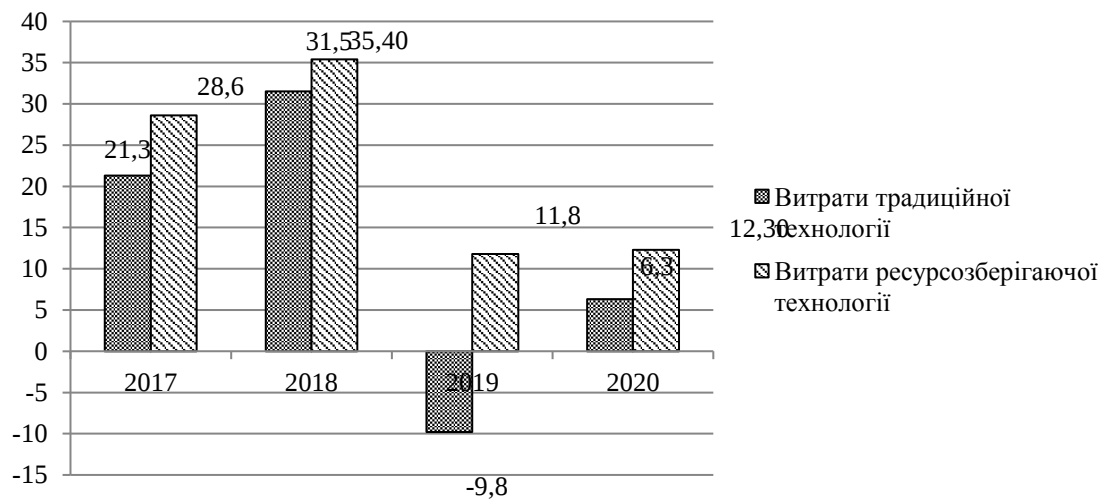

Рис. 3.1. Порівняльна діаграма витрат на 1 т вирощування зернових культур при застосуванні різних технологій СТОВ «Рижанське»

Джерело: власні дослідження.

За даними рисунка видно, що економія витрат на 1 т зерна пшениці озимої становила 875,79 тис. грн, жита озимого – 241,33, ячменю – 300,45, вівса – 236,67 грн. Точка беззбиткової урожайності пшениці озимої зменшилася до 24,6 ц/га, жита озимого – до 24,7, ячменю – до 30, вівса – до 24,8 ц/га.

Економічну ефективність зернових, вирощених за традиційною і ресурсоощадною технологіями залежно від врожайності наведемо у додатку В3.

За даними розрахунків можемо стверджувати, що ресурсозберігаючі технології дають можливість заощадити ресурси підприємства, і досягти зростання рентабельності вирощування всіх видів зернових культур у СТОВ «Рижанське». Також, розраховано точку беззбитковості для пшениці озимої, жита, ячменю та вівса, які вирощують у підприємстві.

На рис. 3.2 зображено, що до 2023 року темпи зростання собівартості вирощування зернових культур у підприємстві будуть за ресурсозберігаючими технологіями нижчі, у порівнянні з традиційними. Це в свою чергу забезпечить, зростання прибутку та рентабельності виробництва зернової продукції.

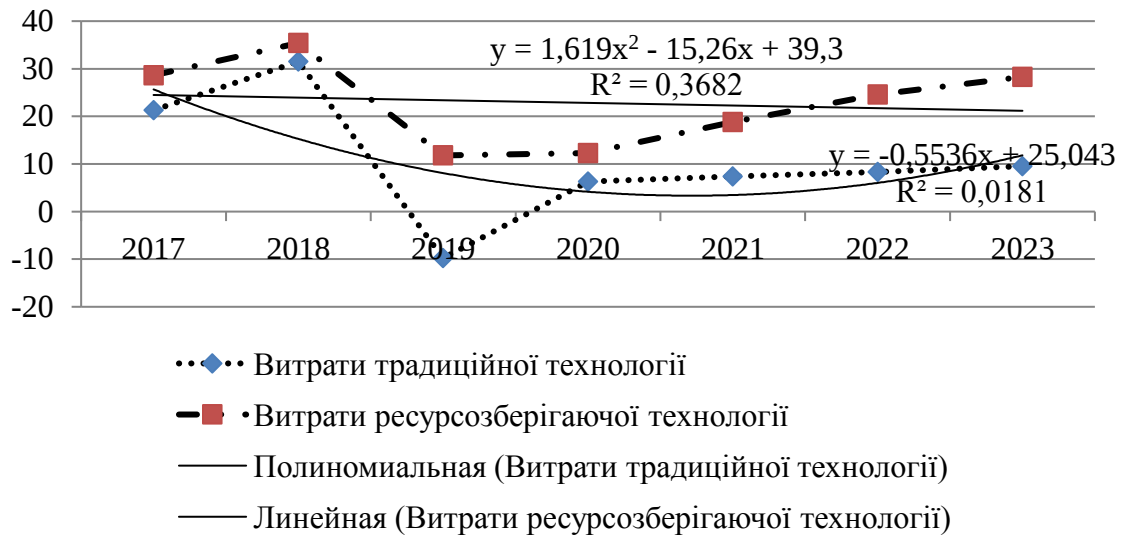

Рис. 3.2. Прогноз собівартості зернових культур за застосування різних технологій вирощування зернових культур у СТОВ «Рижанське»

Джерело: власні дослідження.

На рис. 3.3 покажемо взаємозалежність рентабельності зернових культур за різних технологій вирощування.

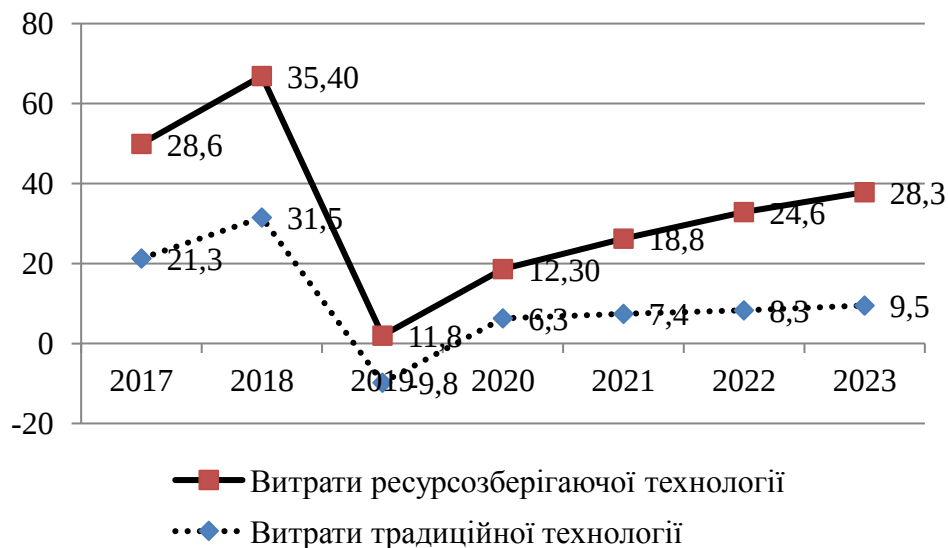

Рис. 3.3. Прогноз рентабельності зернових культур за застосування різних технологій вирощування зернових культур у СТОВ «Рижанське»

Джерело: власні дослідження.

Отже, застосування ресурсозберігаючих технологій забезпечить підвищення ефективності вирощування зернових культур у СТОВ

«Рижанське» за рахунок економії матеріальних витрат за впровадження нульового обробітку ґрунту.

Оперативне визначення нормативної собівартості в умовах СТОВ «Рижанське» можна використовувати як мінімально допустиму ціну реалізації відповідного виду продукції. Сільськогосподарський товаровиробник може співставити її з цінами, що існують на ринку, й реально оцінити ситуацію, чітко усвідомити, що виробляти, щоб вигідно продати. У результаті досліджень встановлено, що формування нормативної собівартості вирощування зернових залежить від технології вирощування, що передбачає врахування потреб у матеріальних і трудових ресурсах, і рівнів урожайності культур. Маючи розрахункову величину витрат, знаючи ціни конкурентів та попит на ринку, тобто ринкову кон'юнктуру, товаровиробник формує ціну на свою продукцію, з якою виходить на ринок, де в процесі співвідношення між попитом і пропозицією встановлюється ціна реалізації його продукції.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Собівартість є одним з найбільш важливих показників діяльності сільськогосподарського підприємства. Собівартість продукції має прямий вплив на фінансовий стан підприємства, тому аналізуючи складові витрат виявляють резерви підвищення ефективності господарювання. В роботі були зазначені підходи до визначення собівартості продукції різними дослідниками та дано оцінку фінансового стану товариства.

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є фінансова стійкість. Обчислення коефіцієнтів стійкості свідчить про платоспроможність підприємства. Аналізуючи оцінку ділової активності, відмітимо, що вона невисока, тому передбачається розроблення заходів щодо її підвищення. Аналізуючи ліквідність, зазначимо, що коефіцієнти ліквідності свідчать про зростання платоспроможності товариства. Найбільш значимим показником, який характеризує та дає оцінку виробничої та фінансової діяльності підприємства, є прибуток, на величину якого впливають загальний обсяг реалізованої продукції, її собівартість та ціни реалізації. Важливими показниками прибутковості є визначення показників рентабельності. За допомогою факторного аналізу було досліджено – яким чином впливають ціна і виробнича собівартість на прибуток від реалізації 1 ц зернових. Отже, чим більша ціна від реалізації продукції і нижча її собівартість, тим більший прибуток отримає господарство.

В ході проведеного дослідження встановлено, що стратегічною ціллю для СТОВ «Рижанське» є зниження собівартості продукції за рахунок впровадження новітніх технологій, це вплине на зменшення виробничих витрат при одночасному зростанні виробництва продукції. Саме завдяки створення потужної матеріальної бази, запровадження ресурсозберігаючих технологій, використанню інноваційних сортів зернових та покращенню якості продукції буде досягнута оптимізація витрат. Впровадження технології нульового обробітку ґрунту передбачає проведення комплексу

агротехнічних та економічних заходів, направлених на підвищення урожайності зернових, родючості ґрунту, ефективності виробництва завдяки зменшенню витрат. Щоб точніше спланувати витрати, пов'язані з виробництвом продукції, необхідно розробити технологічні картки в яких розраховуються кількісні і вартісні значення витрат і вихолу продукції. Проведені розрахунки щодо визначення нормативної собівартості зернових показали, що застосування енергозберігаючих технологій сприяло зменшенню витрат на 1 га та 1 т продукції. Зменшення використаних ресурсів забезпечує зростання рентабельності виробництва зернових та збільшення прибутку. Оскільки на величину прибутку впливає і ціна реалізації, то необхідно постійно вивчати ринкову кон'юктуру, попит на продукцію тоді формувати свою ціну реалізації на продукцію.

Резерви зниження собівартості продукції криються у вдосконаленні використання наявного потенціалу, в впровадженні передових методів праці, поліпшенні структури посівних площ, в правильному комплектуванні агрегатів, виборі найкращих режимів їх роботи.

У дослідженні визначено, що тільки системний підхід до аналізу собівартості зернових культур СТОВ «Рижанське» дозволив з'ясувати причини, які зумовили зниження собівартості та надали можливість обґрунтувати практичні заходи її зниження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник / В.Г. Андрійчук. – [2-е вид., доп. і переробл.] - К.: КНЕУ, 2002.- 624 с.
2. Артиш В.І. Собівартість виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції / В.І. Артиш // Економіка АПК. – 2006.
3. Бойко В.І. Сучасні аспекти економічного стану подальшого розвитку сільського виробництва / В.І. Бойко, Г.М. Горошко. – Економіка АПК. – 2012. - № 7.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. Посібник. / І.М. Бойчик. – [2-ге допов. і переробл. вид.]. – К.: Атіка, 2006. – 528 с.
5. Бурляй О.А. Необхідність управління витратами на виробництві продукції рослинництва в аграрних підприємствах / О.А. Бурляй, А.П. Бурляй // Економіка АПК і природокористування: вісник ХНАУ. – Х., 2009. – № 13. – С. 152–160.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: навч. посібник / Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, Н.В. Герасимчук. – Житомир, 2000. – 448 с.
7. Гуменюк М.М. Вплив державної політики регулювання аграрного ринку на ефективність сільськогосподарських підприємств / М.М. Гуменюк. – Економіка АПК. – 2012. - № 6.
8. Дем'яненко С. Спільна аграрна політика ЄС: суть, тенденції та значення для України / С. Дем'яненко // Економіка України. – 2003. - №3.
9. Іванова Н.Ю. Аналіз беззбитковості виробництва: теорія і практика: навч. посіб. / Н.Ю. Іванова. – К.: Лібра, 2002.
- 10.. Маренич Т.О. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції на підприємствах України / Т.О. Маренич. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009.

11. Ярмоленко В.П. Собівартість – об’єктивна економічна категорія / В.П. Ярмоленко // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2000.
12. Коваленко О.В. Класифікація витрат ресурсів як основа оцінювання собівартості продукції / О.В. Коваленко // Економіка АПК. – 2008.
13. Концеба С.М. Економічна сутність ресурсного забезпечення виробництва продукції / С.М. Концеба // Економіка АПК. – 2010.
14. Крайник О.П. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / О.П. Крайник, З.В. Кленикова. – К.: Дакор, 2001.
15. Кузнецова І.О. Класифікація суб’єктів зернового ринку / І.О. Кузнецова // Економіка АПК. – 2008
16. Маренич Т.Г. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції / Т.Г. Маренич // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006.
17. Мачулка О. Облік і аналіз витрат: управлінський аспект / О. Мачулка // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008..
18. Миронова Ю.Ю. Економічна сутність собівартості продукції та шляхи її зниження / Ю.Ю. Миронова // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2012.
19. Мельник М.Ю. Колективні форми сільськогосподарського виробництва: економічний потенціал і проблеми ефективного функціонування / М.Ю. Мельник, П.М. Макаренко // Економіка АПК. – 2003.
20. Мельник Л.Ю. Фактори впливу на прибутковість аграрних підприємств / Л.Ю. Мельник, П.М. Макаренко, Л.Л. Мельник // Економіка АПК. – 2010.
21. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2009.
22. Скрипник М. І. Трактуювання сутності собівартості продукції, її види та значення в процесі калькулювання / М. І. Скрипник // Облік і фінанси АПК. — 2010.

- 23.Сук Л. Склад і класифікація витрат на підприємствах / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2007.
- 24.Тлущкевич Н. В. Облік витрат та калькулювання собівартості в сільському господарстві: теорія, методика, практика / Н. В. Тлущкевич // Економічний форум. – 2011.
- 25.Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: навч. посібник / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002. – 656 с.
- 26.Ярмоленко В.П. Собівартість – об’єктивна економічна категорія / В.П. Ярмоленко // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2000.
- 27.Баришевська І. В. Формування собівартості продукції рослинництва та шляхи її зниження на сільськогосподарських підприємствах / І. В. Баришевська, Т. І. Чаюн // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. - 2014.
- 28.Охріменко І.В. Витрати та собівартість сільськогосподарської продукції в регулюванні економічних відносин сільськогосподарських підприємств: монографія / І.В.Охріменко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009.
- 29.Петров В.М. Методичні підходи до формування собівартості сільськогосподарської продукції та її вплив на ефективність виробництва // В.М. Петров, А.В. Токар // Економіка АПК. – 2008.
- 30.Герасименко Ю.С. Склад і класифікація витрат на виробництво продукції рослинництва і тваринництва у сільськогосподарських підприємствах / Ю.С. Герасименко // Вісник ХНАУ: Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2009.
- 31.Горкавий В.К. Формування собівартості продукції та ефективності витрат в сільськогосподарських підприємствах: монографія / В.К. Горкавий, Ю.С. Герасименко. – К., 2015.
- 32.Костецький Я.І. Статистичний аналіз витрат виробництва і собівартості продукції в аграрному секторі / Я.І. Костецький // Наукові праці ПДАА. Економічні науки. – 2012.

- 33.Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств [Текст] : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Коробов М.Я. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2002.
- 34.Аранчій В.І. Собівартість продукції та шляхи її зниження як головна умова ефективної стратегії управління витратами [Електронний ресурс] / В.І. Аранчій, Т.В. Мокієнко // Вісник ХНТУСГ: Екон. науки. Вип. 105. – Х.: ХНТУСГ, 2010. – Режим доступу: <http://www.khntusg.com.ua>.
- 35.Радченко К.М. Собівартість як економічна категорія, принципи та значення її калькулювання [Електронний ресурс] / К.М. Радченко. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/en_oif/2011_8_4/10.pdf
- 36.Распопова В.А. Шляхи зниження собівартості продукції підприємства [Електронний ресурс] / В.А. Распопова, Т.В. Глобець. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.
- 37.Сільське господарство України : статистичний збірник. - К., 2015. - Інтернет-ресурс : www.ukrstat.gov.ua
38. <http://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/18414-nulovyioobrobitok-hruntu-i-systema-noutill.html>

ДОДАТКИ

Підходи до визначення собівартості продукції у працях різних дослідників

Автор	Визначення
М. І. Маниліч	Собівартість відшкодовує витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції для здійснення процесу відтворювання і виражає складну систему економічних зв'язків і залежностей, що мають місце в процесі виробництва і обігу товару.
В. П. Завгородній	Собівартість продукції формують всі витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції, виражені в грошовій формі.
Ф. Ф. Бутинець	Собівартість продукції (робіт, послуг) – це грошове вираження витрат підприємства, пов'язане з виробництвом та збутом продукції, виконанням робіт, наданням послуг.
М. А. Болюх	Собівартість продукції – основний якісний показник
	роботи підприємства. Її рівень відбиває досягнення та недоліки роботи як підприємства в цілому, так і кожного структурного підрозділу. Систематичне зниження собівартості продукції має важливе народногосподарське значення, бо дає змогу за стабільних ринкових цін збільшувати прибуток на кожен гривню витрат, підвищує конкурентоспроможність продукції.
Й. С. Мацкевічюс	Собівартість продукції – це частина вартості, що дорівнює вартості витрачених засобів виробництва частини вартості необхідного продукту і частини вартості додаткового продукту, що виступає в грошовій формі і представляє частину ціни продукту, за рахунок якої відшкодовуються витрати на освоєння, виробництво й реалізацію і виражає певні виробничі відносини.
В. І. Мацибора	Собівартість як економічна категорія є частиною вартості товару і включає всі витрати аграрних підприємств у грошовій формі, які необхідні для здійснення простого відтворення.
В. М. Пархоменко	Собівартість продукції (робіт, послуг) – це вартісне вираження витрат, пов'язаних з використанням у технологічному процесі виробничої продукції (виконання робіт, надання послуг) природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних виробничих фондів, нематеріальних активів, спеціалізованого оснащення, інструменту, інвентарю, трудових і фінансових ресурсів, а також витрат на виробництво і збут готової продукції, включаючи встановлені державою як обов'язкові відрахування, податки й платежі.
Ю. С. Цал-Цалко	Собівартість – це виражені в грошовій формі затрати на витрачені засоби виробництва, оплату праці і соціальні заходи.
В. М. Панасюк	Собівартість продукції – центральний об'єкт управління і якісний показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства.
Н. Г. Міценко	Собівартість – це один з основних показників потреби в обігових коштах, планування прибутку, визначення економічної ефективності окремих організаційно-технічних заходів і виробництва загалом, для внутрішньозаводського планування а також для формування ціни.

Підходи до визначення витрат у працях різних дослідників

Автор	Визначення
А. І. Алексеева	Витрати – це зменшення активів (грошових коштів) або збільшення зобов'язань підприємства, що належать до конкретного звітного періоду
І. А. Бланк	Витрати – виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів на виробництво продукції
В. Дерій	Витратами доцільно вважати повністю або частково використані у господарсько-фінансовій діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) усіх видів зобов'язань підприємства
Г.В. Осовська	Витрати підприємства формуються в процесі використання ресурсів при здійсненні певної його діяльності. Вони мають цільову спрямованість. Витрати підприємства визначають як суму зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу (збиток).
В. Г. Козак	Витрати підприємства – одна з важливих категорій управлінського обліку та якісної оцінки діяльності підприємства.
О.А.Мошковська	Під витратами слід розуміти вартісну оцінку ресурсів, які підприємство використовує у господарській діяльності
М. С. Пушкар	Витрати – це сума спожитих на виробництво товарів, робіт і послуг, факторів виробництва (ресурсів)
М.І. Скрипник	Витрати – використання тільки тих ресурсів, які при визначенні прибутку господарюючого суб'єкта за конкретний період часу ставляться у відповідність доходам
Т.М. Тітова	Витрати – це сукупність затрат підприємства, пов'язаних із виробництвом продукції, наданням послуг, виконанням робіт та їх реалізацією, оцінених у грошовій формі
А.М. Турило	Витрати - це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення поставленої мети
П. Юхименко	Витрати – це сума платежів домогосподарств за товари та послуги, отримані у звітному періоді, сума коштів, направлених ними на купівлю акцій, сертифікатів, валюти, нерухомості, на будівництво, на вклади до банківських установ, на податки (крім прибуткового) та інші внески
В. Б. Івашкевич	Витрати – це відтік або інше використання активів і (або) виникнення кредиторської заборгованості в результаті відвантаження або виробництва товарів, надання послуг або здійснення інших операцій, які є основою діяльності господарюючого суб'єкта
В.П. Савчук	Затрати (видатки, витрати) являють собою зменшення активів або збільшення зобов'язань (пасивів), або поєднання того чи іншого у зв'язку з виробництвом і постачанням товарів у рамках діяльності підприємства

Перелік статей витрат в сільському господарстві

Статті витрат	У рослин - ництві	У тварин - ництві	У допоміжних виробництвах	У підсобних промислових виробництвах
Витрати на оплату праці	+	+	+	+
Насіння та садивний матеріал	+	-	-	-
Паливо та мастильні матеріали	+	+	+	+
Засоби захисту рослин та тварин	+	+	-	-
Корми	-	+	+	-
Сировина та матеріали	-	-	+	+
Роботи та послуги	+	+	+	+
Витрати на утримання основних засобів	+	+	+	+
Інші витрати	+	+	+	+
Непродуктивні витрати (в обліку)	+	+	+	+
Загальновиробничі витрати	+	+	+	+

Джерело: розраховано за даними підприємства.

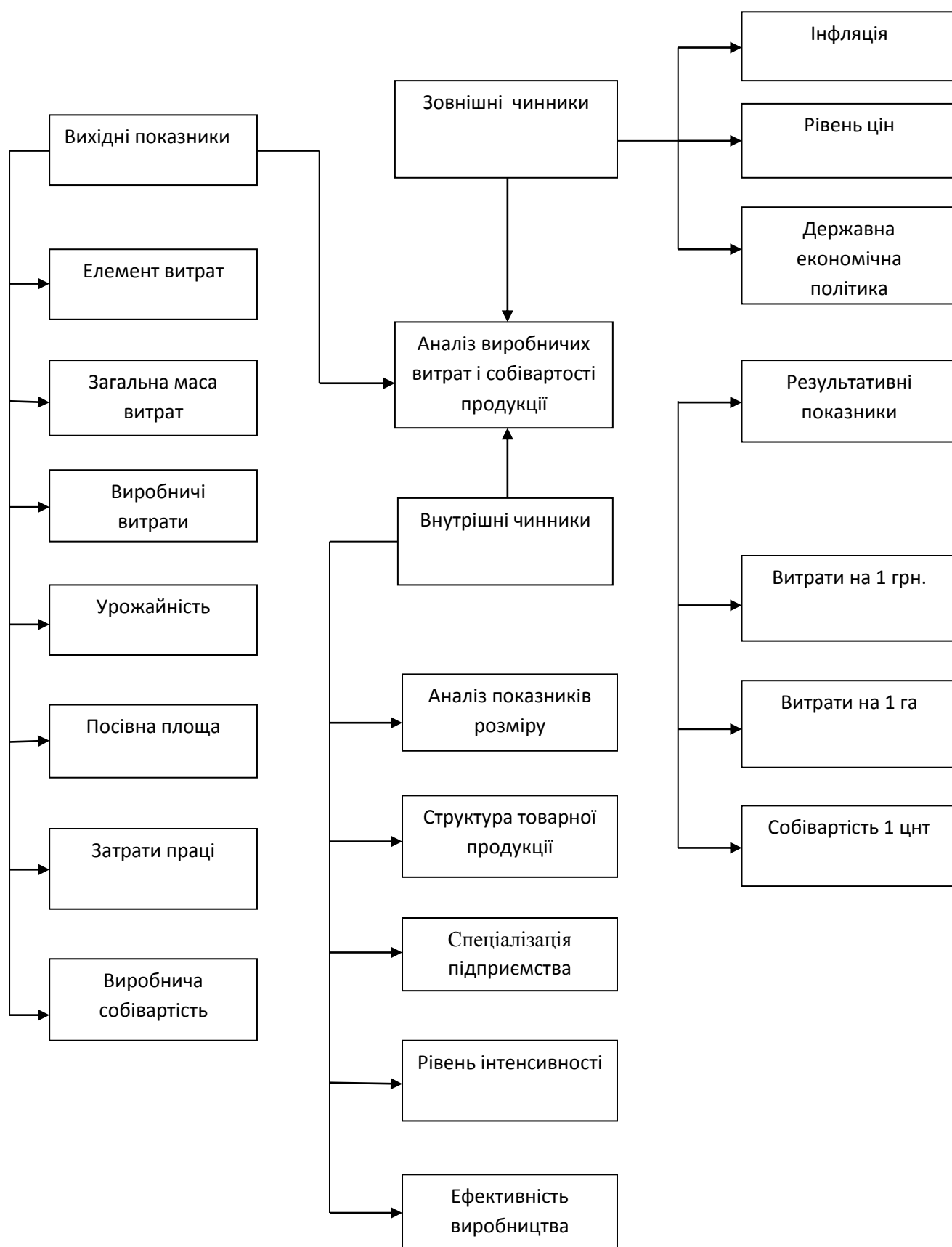

Рис. 1 Організаційно – інформаційна модель аналізу виробничих витрат і собівартості продукції

**Класифікація нормативно – правового забезпечення обліку витрат та
калькулювання собівартості продукції**

Ознаки класифікації	Нормативно – правова база
За видами	- Закони України. - Укази і розпорядження Президента України. - Постанови і рішення КМУ, міністерств і відомств. - П(С)БО : 16,18,30,31. - МСФЗ 2,9,11,23. - Кодекси України. - Методичні рекомендації, інструкції, вказівки. - Положення, порядок. - Листи, роз'яснення. - Плани рахунків бухгалтерського обліку.
	- Форми фінансової звітності. - Наказ про облікову політику на підприємстві. - Регістри бухгалтерського обліку. - Графіки документообігу і виконання обліково-звітних робіт.
За рівнями	- Міжнародні. - Загальнодержавні. - Галузеві. - Регіональні. - Внутрішньогосподарські.
За місцем і роллю в регулюванні бухгалтерського обліку та фінансової звітності	- НПА вищої юридичної сили. - П(С)БО, інші документи з бухгалтерського обліку. - НПА (інструкції, положення, вказівки) та методичні рекомендації центральних органів виконавчої влади. - НПА місцевого походження. - Рішення (накази) щодо форм організації бух обліку.
За обов'язковістю виконання	- Обов'язкові. - Необов'язкові (рекомендаційні).
За групами	- Загальні документи. - За напрямками. - За галузевою спрямованістю обліку і фінансової звітності

Структура та динаміка активів СТОВ «Рижанське» за 2018-2020 рр.

Види активів	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2020 р. до 2018 р.	
	тис грн.	%	тис грн.	%	тис грн.	%	тис грн. (+;-)	%
1. Необоротні активи разом: в тому числі:	1999	84,5	1949	91,2	1945	91,8	-54	97,3
- основні засоби за залишковою вартістю	1936	81,8	1935	90,5	1933	91,2	-3	99,8
2. Оборотні активи в тому числі:	368	15,5	189	8,8	174	8,2	-194	47,3
- виробничі запаси	171	7,2	111	5,2	100	4,7	-71	58,5
- поточні біологічні активи	46	1,9	-	-	-	-	-46	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9
- незавершене виробництво	-	-	51	2,4	46	2,2	46	0
- готова продукція	-	-	-	-	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість	4	0,2	11	0,5	12	0,6	8	300
Інша поточна дебіторська заборгованість	3	0,1	1	-	1	-	-2	33,3
Грошові кошти	143	6,1	13	0,6	14	0,7	-129	9,8
Інші оборотні активи	1	-	2	0,1	1	-	0	0
Баланс	2367	100	2138	100	2119	100	-248	89,5

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Структура та динаміка пасивів СТОВ «Рижанське» за 2018-2020 рр.

Види пасивів	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2020 р. до 2018 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн. (+;-)	%
1. Власні В тому числі:	1987	83,9	1964	91,9	1959	92,4	-28	98,6
- зареєстрований(пайовий) капітал	1722	72,8	1722	80,6	1722	81,3	-	-
- додатковий капітал	887	37,4	887	41,5	887	41,8	-	-
- резервний капітал	197	8,3	197	9,2	196	9,2	-1	99,5
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-819	-34,6	-842	-39,4	-846	-39,9	-27	103,3
2. Зобов'язання - довгострокові								
- поточні	380	16,1	174	8,1	160	7,6	-220	42,1
- кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	9	0,4	-	-	-	-	-	-
-товари, роботи, послуги	54	2,4	33	1,5	43	2,0	-11	79,6
- розрахунками з бюджетом	15	0,6	4	0,2	2	0,1	-13	13,3
- розрахунками зі страхування	2	0,1	2	0,1	1	0,1	-1	50,0
- розрахунками з оплати праці	27	1,1	20	0,9	8	0,4	-19	29,6
Поточні забезпечення	249	10,5	115	5,4	106	5,0	-143	42,6
Інші поточні зобов'язання	24	1,0	-	-	-	-	-	-
Баланс	2367	100	2138	100	2119	100	-248	89,5

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Динаміка забезпеченості СТОВ «Рижанське» основними виробничими фондами

Показники	Роки			Відхилення 2020р./2018р	
	2018	2019	2020	+/-	%
Фондозабезпеченість (припадає ОВФ на 100 га с/г угідь), тис.грн.	4590,7	3973,5	3735,6	-855,1	81,4
Фондоозброєність (обсяг ОВФ на одного с/річного працівника), тис. грн.	246,8	243,4	242,8	-4	98,4

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Динаміка ефективного використання основних виробничих фондів

Показники	Роки			Відхилення 2020р./2018р	
	2018	2019	2020	+/-	%
Фондовіддача, грн. (ВП/ОВФ)	0,08	0,03	0,05	-0,03	62,5
Фондомісткість, грн. (ОВФ/ВП)	12,5	33,3	20,0	7,5	160
Рентабельність використання ОВФ, % (прибуток/100 грн ОВФ)	-1,2	-0,2	14,2	15,4	12 р.
Рентабельність використання ОВФ, % (прибуток/100 грн ОВФ)	-1,2	-0,2	14,2	15,4	12 р.

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Додаток Л

Динаміка показників фінансової стабільності в СТОВ «Рижанське»

Показники	Роки			Відхилення 2020р./2018р +/-
	2018	2019	2020	
1. Коефіцієнт автономії	0,8	0,9	0,9	0,1
2. Коефіцієнт фінансової стабільності	5,2	11,3	12,2	7,0
3. Коефіцієнт забезпечення власними коштами	0,03	0,1	0,1	0,07
4. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	0,2	0,1	0,1	-0,1
5. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,2	0,1	0,1	-0,1
6. Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,8	0,9	0,9	0,1
7. Коефіцієнт фінансової залежності	1,2	1,1	1,1	-0,1

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Динаміка показників ділової активності СТОВ «Рижанське»

Показники	Норматив	Роки			Відхилення 2020р./2018р +/-
		2018	2019	2020	
1. Обсяг виробництва продукції, робіт, послуг, тис. грн.	збільшення	331	140	229	-102
2. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн..	збільшення	374	138	183	-191
3. Валовий фінансовий результат від реалізації продукції, тис. грн.	збільшення	3	-8	68	65
4. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	збільшення	-40	-44	-4	36
5. Чистий фінансовий результат (прибуток, збиток), тис. грн.	збільшення	-23	-4	275	298
6. Фондовіддача необоротних активів	збільшення	0,19	0,07	0,12	-0,07
7. Тривалість обороту оборотних активів, днів	зменшення	272	480	664	392
8. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	збільшення	1,34	0,76	0,55	-0,79
9. Тривалість обороту запасів, днів	зменшення	185	406	629	444
10. Коефіцієнт оборотності запасів	збільшення	1,97	0,90	0,58	-1,39
11. Тривалість обороту власного капіталу, днів	зменшення	1921	5214	4056	2135
12. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільшення	0,19	0,07	0,09	-0,1
13. Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	зменшення	270	440	358	88
14. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільшення	1,35	0,83	1,02	-0,33
15. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	зменшення	53,4	11,5	14,1	-39,3
16. Середній строк обороту дебіторської заборгованості	зменшення	6,7	31,3	25,6	18,9
17. Середній строк обороту кредиторської заборгованості	зменшення	52,0	86,1	84,6	32,6

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Додаток Н

Динаміка показників оцінки ліквідності СТОВ «Рижанське» на кінець року

Показники	Норматив	Роки			Відхилення 2020р./2018р +/-
		2018	2019	2020	
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	> 1-2	1,1	1,1	2,5	1,4
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	> 0.6	0,4	0,5	0,6	0,2
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0.2	0,1	0,1	0,01	-0,09
4. Чистий оборотний капітал	> 0	15	14	292	277

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Показники рентабельності (прибутковості) СТОВ «Рижанське»

Показники	Норматив	Роки			Відхилення 2020р./2018р +/-
		2018	2019	2020	
1. Коефіцієнт рентабельності активів	> 0	-0,01	-	0,12	0,13
2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	> 0	-0,01	-	0,13	0,14
3. Коефіцієнт рентабельності діяльності	> 0	-0,06	-0,03	1,50	1,56

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Механізм формування фінансового результату в СТОВ «Рижанське»

Показники	Роки			Відхилення 2020р. до 2018 р.	
	2018	2019	2020	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	374	138	183	-191	48,9
Собівартість реалізовано продукції (товарів, робіт, послуг)	371	146	115	-256	31,0
Валовий: прибуток (збиток)	3	-8	68	65	2266,7
Інші операційні доходи					
Адміністративні витрати	43	36	72	29	167,4
Витрати на збут					
Інші операційні витрати					
Фінансовий результат від операційної діяльності : прибуток (збиток)	-40	-44	-4	36	
Дохід від участі в капіталі					
Інші фінансові доходи					
Інші доходи	46	78	340	294	739,1
Фінансові витрати					
Втрати від участі в капіталі					
Інші витрати	29	38	61	32	210,3
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	-23	-4	275	298	
Чистий фінансовий результат : прибуток (збиток)	-23	-4	275	298	

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Оцінка ефективності формування витрат в СТОВ «Рижанське»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення	
				+/- 2020 р. до 2018 р.	% 2020 до 2018
Валова продукція зернових і зернобобових культур, тис. грн.	38,4	95,3	63,4	25,0	165,1
Виробничі витрати, тис. грн.	74,0	145,0	174,0	100,0	235,1
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	0,52	0,66	0,36	-0,16	69,2
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,93	1,52	2,74	0,81	142,0

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Аналіз структури виробничої собівартості зернових і зернобобових культур

Показники	Роки					
	2018		2019		2020	
	тис.грн	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Виробнича собівартість всього	46,0	100,0	145,0	100,0	174,0	100,0
в т.ч. витрати на: насіння	9,2	20,0	41,0	28,3	50,0	28,7
пальне і мастильні матеріали	15,8	34,4	35,0	24,1	49,0	28,2
електроенергія	1,1	2,4	3,0	2,1	9,0	5,2
запасні частини, ремонтні роботи	3,7	8,0	5,0	3,4	6,0	3,4
оплата послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями та інші матеріальні витрати	-	-	7,0	4,8	5,0	2,9
інші операційні витрати	1,1	2,4	5,0	3,4	1,0	0,6
витрати на оплату праці	11,0	24,0	41,0	28,3	46,0	26,4
відрахування на соціальні заходи	4,1	8,8	8,0	5,6	8,0	4,6

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Аналіз структури витрат на виробництво 1 цнт. зернових і зернобобових культур

Показники	Роки					
	2018		2019		2020	
	грн	%	грн.	%	грн.	%
Виробнича собівартість всього	368,0	100,0	275,7	100,0	371,8	100,0
в т.ч. витрати на: насіння	73,6	20,0	77,9	28,3	106,8	28,7
пальне і мастильні матеріали	126,6	34,4	66,5	24,1	104,7	28,2
електроенергія	8,8	2,4	5,7	2,1	19,2	5,2
запасні частини, ремонтні роботи	29,4	8,0	9,5	3,4	12,8	3,4
оплата послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями та інші матеріальні витрати	-	-	13,3	4,8	10,7	2,9
інші операційні витрати	8,8	2,4	9,6	3,4	2,1	0,6
витрати на оплату праці	88,3	24,0	77,9	28,3	98,3	26,4
відрахування на соціальні заходи	32,5	8,8	15,3	5,6	17,2	4,6

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Додаток Ф

Аналіз впливу основних факторів на собівартість продукції в 2020 році

Урожайність, цнт/ га	
планова	11,2
фактична	9,0
Витрати на 1 га, тис. грн	
планові	2,6
фактичні	3,3
Собівартість 1 цнт продукції, грн	
планова	280,1
умовна	288,9
фактична	371,8
Відхилення собівартості від плану	
загальне	91,7
в тому числі за рахунок: урожайності	8,8
витрат	82,9

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Додаток Х

**Аналіз впливу виробничої собівартості та ціни на прибуток(+), (збиток (-))
відреалізації 1 ц зернових в СТОВ «Рижанське» за 2019 - 2020 роки**

Культура	Ціна реалізації, грн. за 1цнт.		Собівартість реалізованої продукції, грн. за 1 цнт.		Прибуток (+), збиток (-) з 1 цнт.,грн.		Відхилення прибутку, +/-, грн.		
	2019 рік	2020 рік	2019 рік	2020рі к	2019 рік	2020 рік	всього	в т.ч. за рахунок	
								ціни	собі вартос ті
Зернові	262,69	294,80	291,39	277,46	-28,7	17,34	46,04	32,11	13,93

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Додаток Ц

Матриця вихідних даних для багатфакторного кореляційно-регресійного аналізу урожайності зернових культур СТОВ «Рижанське»

Підприємство	Собівартість всього, тис. грн	Витрати на насіння, тис. грн	Витрати на нафтопродукти, тис. грн	Інші матеріальні витрати, тис. грн	Витрати на оплату праці, тис. грн	Розрахункове значення собівартості зернових культур, ц/га
	у	х1	х2	х3	х4	
Пшениця 2020	42,0	1133,3	936,2	1113,6	1039,7	5110
Пшениця 2019	49,8	2236,8	1674,8	739,4	469,5	4830
Пшениця 2018	51,0	958,6	1984,9	735,9	348,6	4543
Жито 2020	35,2	670,2	1084,1	1749,3	1005,2	4124
Жито 2019	45,8	610,0	480,6	650,7	92,4	3960
Жито 2018	37,2	775,2	824,1	741,3	1115,2	3758
Овес 2020	18,8	463,2	453,3	236,5	118,3	3823
Овес 2019	36,4	602,6	410,4	454,7	73,9	3630
Овес 2018	57,8	982,8	377,6	188,8	150,1	3440

Додаток Ш

Матриця парних коефіцієнтів регресії

	у	х1	х2	х3	х4
у	*	0,4634	0,6420	0,4764	0,5350
х1		*	0,2449	0,4470	0,7229
х2			*	0,5850	0,6703
х3				*	0,6469
х4					*

Економічну ефективність зернових, вирощених за традиційною і ресурсощадною технологіями залежно від врожайності

Показник	Урожайність культур, т/га											
	Пшениця озима			Жито озиме			Ячмінь			Овес		
	2,0	2,5	3,0	2,5	3,0	3,5	1,8	2,0	2,5	2,5	3,0	3,3
Традиційна технологія												
Собівартість, грн./т.	5110	4830	4543	4124	3960	3758	4359	4023	3980	3823	3630	3440
Реалізаційна ціна, грн./т.	6150	6150	6150	4320	4320	4320	4680	4680	4680	3960	3960	3960
Прибуток, грн./т.	1040	1320	1607	196	360	562	321	657	700	137	330	520
Рентабельність, %	20,4	27,3	35,4	4,75	10,0	15,0	7,4	16,33	17,5	3,6	9,9	15,1
Точка беззбитковості, т/га	2,79	2,88	2,98	2,93	3,04	3,15	3,37	3,42	3,53	2,90	3,01	3,11
Ресурсощадна технологія												
Собівартість, грн./т.	4775	4010	3981	3864	3864	3540	4159	4023	3980	3712	3350	3136
Реалізаційна ціна, грн./т.	6150	6150	6150	4320	4320	4320	4680	4680	4680	3960	3960	3960
Прибуток, грн./т.	1375	2140	2169	243	456	780	421	657	700	248	610	824
Рентабельність, %	28,8	53,3	54,4	6,3	11,8	22,0	10,1	16,33	17,6	6,7	18,2	26,3
Точка беззбитковості, т/га	2,43	2,46	2,52	2,47	2,54	2,6	2,89	2,92	3,0	2,48	2,55	2,59

Джерело: розраховано за даними підприємства.

